

VOJENSTVÍ DOMA A V CIZINĚ.

Co s armádou?

Tuto palčivou otázku předložil si snad mnohý občan naší republiky, který si bedlivě pročetl náš rozpočet pro letošní rok a spatřil tam miliardovou položku, která jest vyhrazena ministerstvu národní obrany.

Mnozí z nich ulekli se snad té obrovské sumy peněz, obsahující vydání pro armádu a značně zatěžující naše finance. Jistě se pozastavili nad závratnými číslicemi, které jsou téměř na předním místě výdajů celého rozpočtu.

Snad se neprávem obávám, že by se mohlo u nás v občanských kruzích rozšířiti neporozumění pro potřeby branné moci, jež by snadno mohlo vzбудiti jakousi nechť a odpor proti všemu, co souvisí s vojskem.

Lze již nyní pozorovati, že armáda stává se, nevím z jakých příčin, nepopulární.

Tento zjev pobízí mne k tomu, abych upozornil, že není horšího zla pro armádu jako nepopularita a že jen ony státy, které ne-

skonalou láskou lnou k své branné moci, dovedou se ubránit všem úkladům, které jim protivníci strojí.

Není tomu tak dávno, kdy slavili jsme výročí bělohorské bitvy. Tato nešťastná bitva jest každému z nás podrobně známa a byla v přecetných pojednáních všestranně osvětlena. Víme dobře, že tuto prohranou bitvu, která nás stála samostatnost, způsobila porážka stavovské armády.

Tri sta let úpěli jsme pod cizím jhem, nežli přišlo toužebně očekávané osvobození. A byla to opět vítězná naše zahraniční armáda, vytvořená presidentem T. G. Masarykem a nezapomenutelným generálem Štefánikem, která nám přinesla svobodu a samostatnost.

Jsmo opět samostatni a máme svou republiku. Co to znamená, nedovedeme snad ještě ani úplně oceniti. Avšak cítíme to všichni, kteří jsme prodělali hrůzovládu panovačných Habsburků a třeseme se před myšlenkou, že bychom tuto těžce vykoupenou samostatnost mohli ztratiti. A kdo tedy má ji udržeti, kdo má ji hájiti proti všem útokům jak vnitřních tak i přecetných vnějších nepřátel? Jest to armáda, kterou očekává tento těžký úkol a kterému, — o tom nepochybuji — jistě čestně dostojí, bude-li podporována celým národem.

Tato armáda jest však ještě v plénkách a musí býti teprve vybudována. K tomu potřebuje ovšem finančních prostředků, které jí musí parlament poskytnouti, aby se mohla klidně rozvíjeti.

Žádný stát, velký nebo malý, bez armády neobstojí. Toto nevyvratné pravidlo pochopili i nejradikálnější socialisté, bolševici a vybudovali si svou zvláštní rudou armádu, na kterou vynakládají obrovské částky peněz. Jsou si dobře vědomi toho, že jakmile by armáda přestala existovati, znamenalo by to i konec bolševického režimu. Jen proto ji udržují, aby udrželi svou moc a svůj stát.

A pohledme na Švýcary, které mají svou integritu a neutralitu odedávna zaručenu a které jistě nepomýšlejí na nějakou výbojnou válku. I ti mají svou armádu, které si váží a na kterou spoléhají, že je ochrání proti těm, kteří by chtěli na ně vztáhnouti ruku a zničiti jejich samostatnost, nebo pouze porušiti jejich neutralitu. A při tom, vzhledem na své zeměpisné položení a své dávnověké politické poslání, nemají téměř žádných vnějších nepřátel. Přes to nelekají se značných výdajů na udržování armády.

Jest tedy zcela nemyslitelné, aby některý samostatný stát, byť by byl sebestmenší* na dlouho se mohl udržeti bez vojska. A kdyby si snad někdo myslil, že se může opřít o některou velmoc, která má silnou armádu, tu by se se zlou potázel. Neboť každá velmoc kladla by jako první požadavek, že jest třeba míti vlastní armádu a diktovala by snad takové podmínky, jichž splnění přišlo by mnohem draze a to ještě na úkor samostatnosti. Na to tedy není možno pomýšleti. Poněvadž naše republika jest od 28. října 1918 samostatným státem a chce jím i nadále zůstat, tedy nezbyvá nám nic jiného, nežli vydržovati si svou vlastní armádu. O tom nemůže býti pochyby. A tím by byla vlastně otázka o nutnosti armády kladně zodpověděna. Avšak nyní přichází druhá velmi důležitá otázka.

Jde o to, jak silná má býti tato armáda, čili kolik peněz může náš stát na její udržování věnovati, aniž by jeho finance byly přetíženy. Tu musíme ihned podotknouti, že vydržování každé armády stojí mnoho a mnoho peněz. S tímto faktem jest nutno předem počítati.

Abychom na onu otázku mohli odpověděti, poohlédneme se trochu v dějinách. A nemusíme choditi daleko, vezmeme hned světovou válku.

Armáda může býti vybudována a udržována buď pro výbojné účely, nebo pro účely ryze obranné.

* O republice San Marino nebo o knížectví monackém nemluvíme, protože to nejsou státy v pravém hospodářském a politickém smyslu.

V prvním případě bude stát ovšem vždy věnovati větší finanční prostředky na svou armádu nežli v případě druhém. Avšak nesmí si nikdo mysliti, že armáda, která slouží ryze obranným účelům, může býti zanedbávána, čili že se na ní může šetřiti. Německo mělo výbojně myšlenky a vydávalo mnoho peněz na armádu; avšak i Francie, která se pouze připravovala k obraně, věnovala veliké sumy (a věnuje i nyní, jak o tom svědčí poslední rozpočet) na udržování své armády.

V Rakousku se naopak vždy na armádě šetřilo. Byli to Maďaři, kteří z jistých separačních zájmů činili vždy vojenské správě potíže, jak poznamenává též německý generál A. v. Cramon ve své knize: „Unser österreichisch-ungarischer Bundesgenosse im Weltkriege“ — (Erinnerungen aus meiner vierjährigen Tätigkeit als bevollmächtigter deutscher General beim k. u. k. Armee-Oberkommando).

Toto šetření se ovšem ve válce vymstilo a mnohý z nás pocítil nedostatky rakouské armády, zaviněné nedostatečným poskytováním finančních prostředků, na svém vlastním těle.

A my bychom měli snad toho rakouského příkladu následovati? Doufám, že žádný občan o naší armádě vážně smýšlející se k něčemu podobnému nerozhodne. Vždyť by tím uškodil sobě samému a svým potomkům. Toho nesmíme za žádnou cenu dopustiti, aby kdysi v dějinách bylo nám vyčítáno, že jsme nevěnovali náležitě péči armádě, které pro udržení své samostatnosti nezbytně potřebujeme.

Jest všeobecně známo, že peníze vydané na vojsko jsou kapitálem, který sice v míru nenese skoro žádného ovoce, přehlízíme-li výchovnou činnost armády pro národ, kterou tak často zdůraznil náš president ve svých projevech o výchově demokratického vojáka. Jest to jako s pojištěním proti ohni nebo krádeži.

Dokud oheň nevypukne, dokud nepřijdou zloději, kteří by nás okradli, tu se nám vždycky zdá, že vlastně nadarmo platíme pojištění. Až při vyhoření nebo při krádeži pocítíme jeho blahodárnost.

A armáda jest takovým pojištěním proti ohni, t. j. proti vnitřním nepokojům a rozvrtným živlům a pojištěním proti krádeži, t. j. proti vnějším nepřátelům, majícím v úmyslu vzítí nám svobodu.

Jest jasné, že čím jest větší boháč, tím větší pojištění může platiti, nebo jinak řečeno, čím většími finančními prostředky stát disponuje, tím více peněz může vynaložiti na armádu. To jest měřítko, které nutno vždy míti na zřeteli, mluvíme-li o vojenských výdajích.

Táži se nyní: Jsou výdaje, které určeny jsou v našem rozpočtu pro MNO ve správném poměru k naší celkové finanční síle?

Tuto otázku správně zodpověděti bylo by možno teprve po pečlivém studiu všech položek státního rozpočtu a po podrobném posouzení všech potřeb, jež vojenská zpráva za nezbytně nutné udává. Tyto pomůcky nejsou mi po ruce a bude o nich lépe zpraven branný výbor. Konečně ministr financí, jako nejvíce orientovaný činitel, dal k tomu svoje svolení a nemáme příčiny, proč bychom mu nedůvěřovali.

Snad měl p. poslanec Dr. Rašín pravdu, když kdysi tvrdil, že některé výdaje MNO nejsou odůvodněné.

Armáda jest veliký aparát a, není-li tento aparát levně a účelně organizován, může jeho udržování pohliti značné sumy, kterých by se dalo při odborné organizaci ušetřiti.

Nesmíme však zapomenouti, že žijeme v době poválečné, kdy jest všechno nesmírně drahé a že teprve svou armádu budujeme. K tomu jest třeba rozhodně více peněz, nežli k pouhému udržování armády. Až budeme s vybudováním hotovi, pak zajisté klesne i ona číslce rozpočtu, jež nyní vzbuzuje jakési obavy.

Jedno jest jisté, že vojsko bude státí v budoucnosti mnoho peněz; nesmíme však litovati těchto výdajů, chceme-li, aby naše armáda byla tak silná, jak ji potřebujeme a jak si jí všichni přejeme. Nezapomínejme bělohorské porážky a jejich neblahých následků pro národ a přinesme raději potřebné oběti včas, abychom se vyvarovali obětí krutějších, než bude pozdě!

Doufám, že po bedlivé úvaze předcházejících řádků, nebude nikdo v rozpácích o správné odpovědi na otázku, která byla podnětem tohoto článku.

V Praze, v červenci 1921.

Mjr R. Hanák.

Doprovodní dělo pěchoty ve Francii.

O této otázce, která nebyla dosud za války rozřešena, pojednává v „Revue militaire générale“ 1920, str. 55/n major Raoult. Doprovodní dělo pěchoty má bezprostředně vyčistiti terén, který má překročiti útočící pěchota a má odstraniti poslední překážky. V obraně má toto dělo nepřátelské pěchotě znemožniti postup. Polní dělo, které stojí v posici a pěchoty nevidí, nemůže při měnících se poměrech boje jednati s žádanou rychlostí; jest nebezpečí, že nestřílí v žádaném okamžiku do žádaného prostoru, nebo že střílí, používajíc nesprávných prvků střelby (Schusselemente, éléments du tir) na vlastní pěchotu. Doprovodní dělo má býti proto k dispozici velitelům pěchoty právě tak, jako pěší vojska sama. Polní 75 mm dělo se svým muničním vozem a s potahy nemůže jíti s pěchotou; bylo by v krátkém čase zničeno. Proto mělo býti k 75 mm granátu sestrojeno lehké a neobjemné dělo, které by bylo nositelné a které by s dostatečnou přesností střílelo na 1000 až 1500 m. Major Raoult poukazuje na to, že, jakmile se otázka řeší na základě 75 mm granátu, dostáváme se do slepé uličky; ztroskotáme totiž na otázce doplňování střeliva. Vezme-li se denní výměr ran polního děla za nutný pro dělo doprovodní, jest nutno nésti s sebou 300 ran po 10 kg, k čemuž je zapotřebí 300 mužů. Poněvadž pak minimum podělení je jedno dělo na prapor, jest to skoro celý stav praporu, kterému zbude rota strojních pušek a doprovodní dělo. To jest poměr nemožný. Mohlo by se to i tak provést, že by se střelivo vozilo ve vozíkách tažených třemi muži. Prázdný vozík 50 kg, střelivo (10 ran) 100 kg, dohromady 150 kg. K tažení by bylo celkem zapotřebí 90 mužů — celá pěší rota. Tímto obozem by se však prapor stal nehybným, citlivým a neschopným využítkovati podle potřeby terénu. Ani tak to tedy nejde; poněvadž převoz vozy taženými koňmi je též nemožný, jsme v koncích. (O nošení střeliva na soumarech nebo koních autor se nezmiňuje.)

Při obraně lze ovšem zásobiti se předem střelivem. Obrana je však odůvodněna jen tenkrát, vede-li k útoku; nesmí se tudíž bráti ohledu na činitele, jež doplňování střeliva usnadňují a platí jen pro obranu a ne pro útok. Na důkaz uvádí autor zákopové dělostřelectvo (minomety), které, byvši zásobeno střelivem, zastavilo palbu buď proto, že vyplnilo svůj úkol, nebo proto, že vypotřebovalo střelivo.

Nezbývá tedy než ponechati 75 mm polnímu dělu úlohu doprovodního děla. Třeba však najíti prostředky rychlého a jistého dorozumění se dělostřelectva s pěchotou. Dosavadní prostředky nestačí; jest věcí vědy najíti prostředky uspokojivé. Do té doby — praví autor — však budiž pracováno s prostředky dosavadními, i když jsou nespolehlivé.

G. S.

Příští tanky.

V časopise „The Royal Engineers Journal“ (srpen 1920) studuje anglický důstojník otázku příštího dělostřelectva útočného a dochází při tankách k úsudku, že bude potřeba tří typů: vozů-borců (destroyer), vozů bitevních a vozů torpedových.

Vozy-borci mají za úkol: a) ničení malých nepřátelských vozů, boj proti živým cílům, ničení skladů, válečných zásob atd; b) obranu vlastních cest a skladů, obranu vlastních vozů bitevních proti vozům torpedovým; c) výpravy výzvědné a protivýzvědné; d) raidy. Důležitá u nich jest velká rychlost a velký akční poloměr; vozy ty nemají býti těžké, proto i pancěr jest lehký a neodolá blízké palbě podobného nepřátelského vozu. Mají vpředu lehké automatické dělo, které střílí pancéřovými granáty (obus de rupture), po každé straně strojní pušku Lewisovu. Síla pancěre proti palbě z pušek jest asi 12 mm. Rychlost jest asi 30 km za hodinu v plochem terénu.

Vozy bitevní ničí, hlavně z dálky, vozy nepřátelské a chrání svou palbou vlastní vozy-borce. Jsou tři vzory: lehký, střední a těžký. Lehký vzor má pancěr asi 4 cm silný proti střelbě vozů-borců. V předu má 75 mm dělo, které střílí pancéřovými granáty (obus perforant) a po každé straně lehké automatické dělo proti vozům-borcům. Rychlost jest asi 12 km. Střední vzor má pancěr v síle 16—17 cm. Výzbroj jest táž jako u vozu lehkého. Rychlost 4—5 km. Úkol: ničení vozů všech vzorů. Těžký vzor má ničit sklady, dílny a zásoby nepřítelovy palbou na velké vzdálenosti a má účinkovati proti shromaždištím vozů nepřátelských nebo proti podobným vozům nepřátelským. Nejvhodnější výzbrojí bude asi 305 mm houfnice, střelící brisantní granáty. Pancěr bude chrániti jen proti třískám dělových střel. Vůz ten bude chráněn doprovodem vozů-borců nebo vozů bitevních. Boje se zúčastní málo, leda, že by se protivník připjal k jednomu bodu, nebo že by nepřítel byl zatlačen do čáry, z které vyšel. Rychlost jest asi 3 km. — Lehké a střední vzory střílejí přímo, těžké vozy pak nepřímou.

Vozy torpedové ničí nepřátelské vozy bitevní. Mají vpředu rouru pro střelení torped. Roura a střelivo jsou po vzoru těžkého typu minometného. Vůz má pět torped po 50 kg. Mimo to má jednu mitrailleusu Lewisovu. Účinnost tohoto tanku závisí skoro úplně na jeho rychlosti, která dosahuje v plochem terénu 45 km. Pancěr jest asi 12 mm silný; tank má býti, pokud možno, malý a lehký. Vůz ten bude pracovati pravděpodobně v noci nebo za ochrany dýmu. Při své rychlosti a za využitkování krytu bude moci přiblížiti se vozům bitevním a vystřeliti na ně torpeda na vzdálenost asi 500 m. („Revue d'artillerie“, 1920, str. 432 n.) G. S.

Německá puška proti tankům a letadlům (Tuff-Gewehr).

Od března do konce dubna 1918 obdržela německá vojska 100 kusů pušek proti tankům a letadlům, které mají tvar a zařízení pušek Mauserových a jsou vpředu opatřeny čepem, jenž se ke střelbě vkládá v oporu.

Délka celé zbraně jest 1700 mm, hlavně jsou 1200 mm dlouhé; největší průměr střely jest 11·3 mm. Váha celé zbraně jest 17·5 kg, patrony 117·4 g, střely 52·5 g.

Puška je zařízena pro jednotlivé nabíjení (Einzellader) a má hledí pro vzdálenosti od 100 do 500 m; na větší vzdálenosti se nemá střeliti.

Náboje:

8 mm střely S (Spitz), 8 mm střely K (Stahlkern), 13 mm střely T (Tuff)									
vzdá- lost v m	Konečná rychlost v ms			Konečná energie v mkg			největší výška dráhy v m		
.	S	K	T	S	K	T	S	K	T
0	880	815	790	395	390	1670	—	—	—
500	538	536	685	148	164	1256	0,67	0,69	0,54
1000	317	349	583	51	73	910	5,88	4,53	2,68
1500	229	269	489	26	43	640	24,61	17,15	7,21
2000	171	213	405	15	25	439	69,98	47,67	15,58

Podle výpočtu prorazí střela T přibližně plotny speciální ocele nejlepší jakosti a to: na 250 m — 25 mm

560 „ — 22 „

960 „ — 18 „

1420 „ — 14 „

2000 „ — 10 „

(Čas. „Schuss und Waffe“, 1919 č. 5.)

G. S.

Organisace dělostřelectva ve francouzském armádním sboru.

Každá divise má jeden pluk 75 mm polních děl po čtyřech skupinách a jeden pluk 155 C (houfnic) po dvou skupinách (groupe); armádnímu sboru jest přímo podřízen jeden pluk těžkých dlouhých děl po čtyřech skupinách. Ve francouzském vojenském tisku se nyní odborníci prou zvláště o to, má-li míti těžké dělostřelectvo také divise, či jen armádní sbor.

V „Revue milit. gen.“ 1920, str. 280 navrhuje generál Le Gallais pro každou divisi jeden pluk 75 mm děl po 4 skupinách, po 3 bateriích o 4 dělech, nebo po 3 skupinách po 3 bateriích o 6 dělech a jeden pluk těžkého dělostřelectva pozůstávající z jedné skupiny 105 mm dlouhých děl a ze dvou skupin 155 mm houfnic; pro armádní sbor pak jeden pluk těžkého polního dělostřelectva po 2 nebo 3 skupinách 105 mm dlouhých děl a jeden pluk těžkého automobilního dělostřelectva skládajícího se ze 2 skupin 155 mm dlouhých děl, jedné skupiny 210 mm houfnic a jedné skupiny po dvou bateriích hmoždírů.

V „Revue d'artillerie“, 1920, str. 300 navrhuje generál Farsac tuto organisaci: Každá divise ať má jeden pluk ku přímé podpoře pěchoty 75 mm děl a 105 mm houfnic; dělostřelectvo k doprovázení pěchoty má býti teprve

Počet baterií (děl):

		u 3 divisi				u armádního sboru					u armádního sboru celkem				
		lehké polní dělo	lehká polní houfnice	těžké dlouhé dělo	těžká houfnice	l. p. d.	l. p. h.	t. d. d.	t. h.	hmoždír	l. p. d.	l. p. h.	t. d. d.	t. h.	hmoždír
Franc.	Něm.	před válkou	36 (144)	.	.	18 (72)	.	.	.	.	36 (144)	.	12 (48)	18 (72)	.
			36 (144) ¹	.	9 (36)	18 (72)	.	.	⁶ l (24) 105 mm ¹	3 ² (6)	2 ² (4)	36 (144)	21 (72)	21 (76)	2 (4)
			36 (144)		.	.	.	.	12 (48)	18 (72)	.	36 (144)		12 (48)	18 (72)
			27 (108)	9 (36)	.	.	.	.	12 (48)	18 (72)	.	27 (108)	9 (36)	12 (48)	18 (72)
			27 (108)	.	.	.	12 (48)	.	.	.	39 (156)	.	.	.	.
			33 (198)	3 (18)	.	.	.	.	4 (16)	.	33 (198)	3 (18)	.	4 (16)	.

¹ vzato nižší číslo děl.² baterie počítány po dvou dělech. (Gen. Le Gallais počet děl v bateriích neudává).

určeno. U armádního sboru budiž brigáda těžkého dělostřelectva skládající se ze dvou pluků 155 C (houfnice) po třech skupinách a jednoho pluku dlouhých těžkých děl po čtyřech skupinách.

„La France militaire“ navrhuje (v čísle ze dne 26. listop. a 5. a 6. pros. 1920) tuto organizaci: Každá divise by měla mít tři skupiny 75 mm polních děl a 1 skupinu lehkých polních houfnic; armádní sbor dva pluky těžkých houfnic po třech skupinách a jeden pluk těžkých dlouhých děl po čtyřech skupinách.

Ke srovnání uvádíme dělostřelectvo armádního sboru francouzského i německého před válkou (mělo po 2 divisích). Francouzská divise měla jeden pluk 75 mm po třech skupinách, armádní sbor jeden pluk 75 mm po čtyřech skupinách. R. 1916 bylo v úmyslu dáti divisi dvě skupiny těžkých houfnic; r. 1917 obdržela divise jednu z těchto dvou skupin a tento počet zůstal až do konce války. Německá divise měla 2 pluky 77 mm po 2 oddílech, jedna divise armádního sboru měla však místo jednoho oddílu 77 mm jeden oddíl lehkých polních houfnic; armádní sbor měl jeden oddíl těžkých polních houfnic. V době od konce r. 1917 až do jara r. 1918 obržely divise, které se měly zúčastniti velké ofensivy, dvě baterie těžkých houfnic a jednu baterii 10 cm dlouhých děl.

Z tabulky na str. 123, při armádním sboru o třech divisích, lze odvoditi: Z tabulky té lze odvoditi:

1. Žádá se lehká houfnice polní a zařazuje se k divisijskému dělostřelectvu.
2. Dělostřelectvo se o 75% proti době před válkou sesiluje, ba žádá i více. Síla lehkého polního dělostřelectva v divisi (polní dělo a lehká polní houfnice) zůstává však stejnou. Rozmnožení se týká jen těžkého dělostřelectva.
3. Vyžaduje se dilem přímé podřízení veškerého těžkého dělostřelectva armádnímu sboru, dilem podělení divise částí těžkého dělostřelectva.
4. Toto těžké dělostřelectvo skládá se ze 105 mm dlouhých děl a 155 mm houfnic; generál La Gallais žádá i 155 mm dlouhá děla, 210 mm houfnice a těžké hmoždíře.

Jest záhodno poukázati na to, že Francie má mimo dělostřelectvo zařazené do divisi a mimo dělostřelectvo armádních sborů ještě pluky 75 mm děl vezených na autech (régiments de 75 portés) a pluky těžkých děl vlečených auty (régiments d'artillerie lourde à tracteurs). Pluky ty, tvořící hlavní dělostřeleckou zálohu (R. G. A. = réserve générale d'artillerie), prokázaly znamenité služby r. 1918. Pak jsou tu ještě pluky dělostřelectva tankového a pluky pěšího dělostřelectva (artillerie d'assaut, artillerie à pied).

G. S.

RŮZNÉ.

*Zpráva o činnosti Československého vědeckého ústavu vojenského za r. 1920.**

Československý vědecký ústav vojenský ukončil první rok své činnosti. Podává přehled vykonané práce. Víme, že činnost Vědeckého ústavu vojenského nedosáhla dosud takového rozmachu, jakého dosíci bylo našim úmyslem. Počátky každé nové vědecké instituce bývají neutešené a zdržují vlastní práci. Tím pochopitelnější jsou obtížné začátky vědeckého ústavu v armádě, která se teprve buduje, a to v dobách dokonce ještě neklidných.

Vytvoření Vědeckého ústavu vojenského jest radostným úkazem duševní práce naší mladé armády. Armáda hlásí se sama ke kulturní práci ve státu, dokumentuje, že svou hřívnou chce přispěti ku práci pro kulturní vývoj našeho národa a že chce býti vážnou složkou našeho kulturního života.

Idea, která vedla k založení Vědeckého ústavu vojenského, jehož úkoly jsou veliké a odpovědné, tkvěla v pevném přesvědčení, že ne početnost, ale vnitřní hodnota činí armádu

* Výroční zpráva vyšla tiskem a zaslala se zdarma každému, kdo o ni požádá.